

Θησαυροί από το Ιράν, Χετταίοι και ο μύθος της Τροίας στη Βόνη

Tρεις πολύ ενδιαφέρουσες εκθέσεις φιλοξενούνται αυτό το δάστημα στην Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland στη Βόνη (www.bundeskunsthalle.de). Προσεγγίζουν μέσα από διαφορετικά μονοπάτια τους πολιτισμούς της ανατολικής Ασίας, προβάλλοντας συγχρόνως και τις μεταξύ τους σχέσεις.

Η πρώτη έκθεση συγκεντρώνει θησαυρούς από το Μουσείο της Τεχεράνης, που ταξίδεψαν στο εξωτερικό –με πρώτο σταδιό το Kunsthistorisches Museum της Βιέννης– για πρώτη φορά μετά την επανάσταση του 1979. Τα εκθέματα καλύπτουν την περίοδο από τη νεολιθική εποχή έως τα πρώτα ιαλμαϊκά χρόνια (περίπου 5500 π.Χ.-10 αι. μ.Χ.). Προσφέρουν ένα πλούσιο σε αριθμό όσα και εξαρτάται σε ποιότητα δείγμα από την κεραμική, τη μεταλλοτεχνία, τη σφραγιδογλυπτική και τα ελεφαντοστάνια μικροτεχνήματα της προϊστορικής εποχής, τα μεγάλους ανάγλυφα, τα μεταλλικά και άλλα πολύτιμα σκεύη: ανάμεσά τους ξεχωρίζουν χρυσά και ασημένια ρύται και αμφορείς, συχνά ενεπιγραφά, που στόλιζαν τα ανάκτορα της Περσέπολης επί Δαρείου Α' και Ξέρη κατά ταν δο και καλ π.Χ. Ο επισκέπτης αποκομίζει επίσης στοιχεία για την επιδραση των Ελαμιτών στη γλώσσα και τον πολιτισμό της αναπτυσσόμενης περιοχής αυτοκρατορίας, την έντονη επιρροή της ελληνικής τέχνης από τον 5ο αι. π.Χ., αλλά και τις μεταβολές που σημειώνονται κατά τη διάρκεια της παρθενικής κυριαρχίας, από τον 20 αι. π.Χ. και εξής (7000 Jahre Persische Kunst. Meisterwerke aus dem Iranischen Nationalmuseum in Teheran, έως τις 26.5.2002).

Η δεύτερη έκθεση είναι αιρεμέμενη στους Χετταίους, που, σε αντίθεση με τις υπόλοιπες «μεγάλες δυνάμεις» της αρχαίας Ανατολής –Αιγαίουπόλεις, Ασσυρίους και Βαβυλονίους–, έμειναν για καρό στο παρασκήνιο της ήρεμας. Οι Χετταίοι ζύδουν στην κεντρική Ανατολά, όπου εγκαταστάθηκαν περίπου στα 2300-2200 π.Χ., και πρωτεύουσα του κράτους τους από το 1700 π.Χ. ήταν η πόλη Hattusa, στο σημερινό Bogazköy, 150 χλμ. ανατολικά της Αγκυρας. Την περίοδο της μεγάλης του αικής (1400-1300 π.Χ.), το βασίλειο τους απλώνεται στο μεγαλύτερο μέρος της σημερινής Τουρκίας και της Σύριας, ενώ μετά την κατάληση του (περ. 1190-1180 π.Χ.) οι Χετταίοι συγχωνεύθηκαν με τους γειτονικούς λαούς ή διασπάστηκαν σε μικρά βασιλεία (10ος-8ος αι. π.Χ.). Η σωτηριατική μελέτη των χεττικών κειμένων και τα ευρήματα των πρόσφατων ανασκαφών εκαναν δυνατή την αναδύσταση ενός προπηγμένου σύνθετου πολιτισμού, αλλά και τη διερεύνηση κοινών χαρακτηριστικών με τον πολιτισμό όλων λαών της εποχής του Χαλκού στην περιοχή. Τα αποτελέσματα και οι κατεύθυνσης της συγχρονής έρευνας προβλλέπονται στην έκθεση, μέσω των ευρημάτων –αυθεντικών ή αντιγράφων τους–, που συμπληρώνονται με πλούσιο φωτογραφικό υλικό και επεξηγηματικά κείμενα. Εκτενής αναφορά γίνεται στους πρώτους ιστορικούς και αρχαιολογικούς που έφεραν στη φως μνημεία των Χετταίων, όπως των Johann Ludwig Burckhardt (1784-1817), που βρήκε τα πρώτα χεττικά ιερούλγαρκά το 1812 στην πόλη Hamat της Σύριας, και του Charles Texier (1802-1871), που, ως μέλος της επίσημης γαλλικής αποστολής, το 1834, αποκάλυψε τα ερείπια της Hattusa και του γειτονικού ιερού της Yazılıkaya. Συνήθως ήμως τότε τα στοιχεία για τον πολιτισμό των Χετταίων προέκυπταν κατά κύριο λόγο έμμεσα, όπως για παράδειγμα από τη Βίβλο ή κατά τη μελέτη του αιγυπτιακού πολιτισμού. Ο καθηγητής ανατολικών γλωσσών Hugo Winckler (1863-1913), έκεινώντας από σχετικές αναφορές στο αρχείο πηγή-

Αναγλυφό που απεικονίζει δώδεκα θεούς στο ιερό Yazılıkaya.

νων πινακίδων της Amarna, με την αλληλογραφία αιγυπτίου Φαραώ και χετταίου βασιλιά, αναζήτησε την πρωτεύουσα του χεττικού βασιλείου στην Ανατολά, στο σημερινό Bogazköy. Οι ανασκαφές στη θέση αυτή, με τη συνεργασία του Θεόδωρου Μακρίδη Βεγ (1872-1940, επιμελητή και αργότερα διευθυντή του Αρχαιολογικού Μουσείου Κωνσταντινούπολεως, και στη συνέχεια διευθυντή του Μουσείου Μπενάκη, 1931-1939), έφεραν στο φως τη μήτρα της μνημειακής οχύρωσης, των ανατόρων και των ναών, καθώς και δύο μαντικά αρχεία πηλίνων πινακίδων που διευκόλυναν την ανάνωνση της χεττικής γραφής, ενώ επέτρεψαν την ταύτιση της θέσης με τη Hattusa, το 1906. Παρουσιάζεται επίσης το ιστορικό της ανάγνωστις των δύο συστημάτων γραφής που χρησιμοποιούνται οι Χετταίοι –της αργητεύδους και της ιερογλυφικής–, που ξεκίνησε στις αρχές του 20ου αιώνα και ολοκληρώθηκε γύρω στα 1970. Στο χεττικό βασιλείο χρησιμοποιούνται συνολικά οκτώ γλώσσες, από τις οποίες η κύρια γλώσσα ανήκε στην ινδοευρωπαϊκή οικογένεια.

Με πλούσιο φωτογραφικό υλικό και μακέτες παρουσιάζονται η αρχιτεκτονική και η οικιστική. Όπως φαίνεται, στη Hattusa –έδρα της κεντρικής βασιλικής και θρησκευτικής εξουσίας– αλλά και σε άλλα κέντρα, τα πόλεις των Χετταίων καταλαμβάνουν συνήθως ένα ύψωμα και τη γύρω απ' αυτό πεδιάδα. Τα ανάκτορα, με κεντρική αυλή με κιονοστοιχία και αιθουσαί ακροάσεων, χώρους κατοικήσης αλλά και διοικητικής ή θρησκευτικής λειτουργίας, καθώς και αποθήκες, ήταν χτισμένα σε λόφο, ενώ στους πρόποδες βρισκόταν η πόλη και οι υπόλοιποι ιεροί χώροι. Εντυπωσιακή ήταν η μνημειακή οχύρωση της Hattusa, με πολύτιμους πύργους, πύλες διασκορπισμένες ανάγλυφα λεόντων και θεών-πολεμιστών κ.ά., αλλά και υπόγεια περάσματα (άυριγες) κάτια από τα τείχη, ίσως για τη διευκόλυνση της κυκλοφορίας ή της εκκένωσης της πόλης. Άλλες πόλεις χτισμένες με βάση το ίδιο πρότυπο είναι η Nesa, σημερινό Kültəpe ή Karahöyük, 8 χλμ. βορειοανατολικά της πόλης Kayseri, πρώτη πρωτεύουσα των Χετταίων και προηγουμένως εμπορική αποικία των Ασσυρίων, και η Tarıggā, σημερινό Masat Höyük, 150 χλμ. βορειοανατολικά της Hattusa.

Την έντονη θρησκευτική ζωή των Χετταίων πουδηλώνει ο ποπότης της έκθεσης, που τους χαρακτηρίζει ως το «λαό με τους χλίους θεούς». Η θρησκεία τους έχει τις ρίζες της στους νεολιθικούς πολιτισμούς της Ανατολίας και της Σύριας, όπως φανερώνει και η λατρεία γυναικείας θεότητας με συνοδεία λεσπαρδάλων που συναντάται στο Catal Höyük. Η χεττική Kubaká, γνωστή από τα μέσα της χλιδίας, λατρευόταν ειδικά στην πόλη Karkamis της Σύριας, την οποία οι Χετταίοι κατέλαβαν το 1340-1330 π.Χ. Στην έκθεση παρουσιάζεται αντίγραφο του αναγλύφου που αναπαριστά

τη θεά σε καταστομή, με πόλο διακοσμημένο με ρόδακες και σειρά μαργαριταρών, και κέρατο στο μέτωπο στο ένα σώζομενο χέρι της κρατά ρόδη. Η Kubaba αναγνωρίζεται στην λυδική Κυθέβε και τη φρυγική Κυβέλη, τη γυναικεία δεύτερα-μητέρα των βουνών.

Πολύτιμη πηγή για την κατανόηση της θρησκείας των Χετταίων και την ανασύσταση της λατρείας τους αποτελούν τα διασωθέντα κείμενα, όπως το αρχείο της Hattusa, σου οποιαράφεντα μιθοί, εθμα, γιορτές και λατρευτικές τελετές. Τα στοιχεία της φύσης, της απώλεσφαρας, η γονιμότητα των ανθρώπων και των ζώων, ακόμη και οι ανθρώπινες ενέργειες, είχαν για τους Χετταίους θρησκευτική σημασία. Οι Χετταίοι ζύσαν συμφωνά με τη θέληση των θεών, τους οποίους επικολύουνταν ως μαρτύρες στις συνθήκες και. Για το λόγο αυτό η μαγεία και η μαντεία ως μέθοδοι διερεύνησης της θέλησης των θεών, μέσω της εξέτασης του ήπιατος των σφραγίδων (πρακτική προερχόμενη από τους Βαβυλωνίους) και της παραπήρησης του πετάγματος των άγριων πουλιών, γνώριζαν ιδιαίτερη άνθιση. Οι Χετταίοι ανεπτύζουν ιδιαίτερα το δεύτερο είδος οιωνοκόπησης, όπως μαρτυρώντων τα κείμενά τους, στα οποία καταγράφονται 30 ειδή άγριων πουλιών που χρησίμευαν για την παρατήρηση.

Τη λατρεία των θεών εξυπηρετούσαν οι πολυάριθμοι ναοί στις πόλεις, αλλά και τα υπαίθρια ιερά, που συνθήκων βρίσκονταν στα λόφους και βραχάδεις προηγές, κοντά σε λίμνες και πηγές. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην ακρόπολη της Hattusa, τα σημαντικότερα κέντρα της θρησκευτικής ζωής, υπήρχαν 30 ναοί, 24 από τους οποίους αποτελούνταν το κεντρικό συγκρότημα ιερών. Το μεγάλο ιερό στο κέντρο της κάτω πόλης, αφειρεμένο στο θέατρο του Καιρού, του Ουρανού και τη θεά του Ήλιου, ήταν ένα συγκρότημα κτηρίων συνολικής έκτασης 14.500 τ.μ. που, εκτός από τους λατρευτικούς χώρους, συμπεριλάμβανε και αποθήκες, έδειξε οικονομικής δραστηριότητας. Στα χώρα της έκθεσης παρουσιάζονται με πλούσιο φωτογραφικό υλικό ορισμένα από τα υπαίθρια ιερά των Χετταίων. Το ιερό της Yazılıkaya, στους πρόποδες βουνού κοντά στη Hattusa, περιλάμβανε μια βραχώδη έκταση, στην οποία η πρόσβαση γνόταν μέσω μιας σειράς κτιστών χώρων. Πρόκειται για ένα επίσημο ιερό, το οποίο -όπως μαρτυρούν οι χάλκινες πινακίδες που αποκαλύφθηκαν το 1986- ήταν αφερωμένο στη χεττική αρχή hekur, και μόνο τα απευθείας μέλιτα της βασιλικής δυναστείας είχαν πρόσβαση σ' αυτό. Ο ανάλυφος διάσοχος στο φυσικό βράχο αναπαριστά 90 ανθρώπους, ζώα και μικρές μορφές, που αποτελούν το πάνθεον της εποχής του Μεγάλου Βασιλείου. Διαφορετικό χαρακτήρα έχει το ιερό Elittum Pınar, που βρίσκεται σε πηγές, κοντά στην ανατολική οχύρωση της λίμνης Beyşehir, και του οποίου η ανασκαφή είναι σε εξέλιξη. Εκεί λατρεύονταν ο θεός του Καιρού και η θεά του

Ήλιος, ένας σε κάθε πηγή. Άλλα λατρευτικά κέντρα βρίσκονταν στο Kusaklı-Sarissa στην ανατολική Καππαδοκία και στο Alacahöyük στη βόρεια Καππαδοκία, κατά την Ηττουσα. Την ενότητα της λατρείας συμπληρώνουν στην έκθεση κεραμικά σκεύη λατρευτικής χρήσης, από την πρώμη μέχρι την ύστερη περίοδο του χεττικού βασιλείου, αξιοθάματης της τεχνικής και ποικιλίας σχημάτων. Συχνά είναι ζωομόρφα ή παρουσιάζουν ζωνικό διάκοσμο, ενώ άλλοτε μιμούνται μεταλλικά σκεύη. Παράλληλα, η ιδιαίτερη χεττική εικονογραφική παράδοση, που επηρέασε έντονα τους γειτονικούς λαούς, παρουσιάζεται στα ειδώλια, τους σφραγιδόλιθους και τα ανάγλυφα.

Τα δαφορεκτικά είδους κείμενα των Χετταίων φωτίζουν και τις σχέσεις τους με τους γειτονικούς λαούς. Και εναν οι διπλωματικές σχέσεις με τους Αιγυπτίους ήταν από παλαιότερα γνωστές, τα τελευταία χρόνια διερευνώνται οι σχέσεις τους με τους Μυκηναίους. Η θεωρία -που δισταύλωθηκε για πρώτη φορά στη δεκαετία του '20 από τον E. Forger- σύμφωνα με την οποία ο Ahhijawa των χεττικών κειμένων είναι οι Αχαιοί του Ομήρου, γίνεται ολέαν που αποδεκτή, καθώς πληράνουν οι ενδείξεις για επαφές τους με τους Χετταίους. Τη μαρτυρία των χεττικών κειμένων στηρίζουν τα ευρήματα των ανασκαφών χαρακτηριστικού παράδειγμα η ανέύρεση μυκηναϊκών ξιφών στη Hattusa. Οι πρώτες επαφές ανάμεσα τους τοποθετούνται στον 15ο α. π.Χ., όπως διαμέσου της Μίλητου, όπου η πρώτη εγκατάσταση Μυκηναϊων -προερχόμενων πιθανότατα από την κεντρική Ελλάδα- χρονολογείται στο δεύτερο μισό του 15ου αι. π.Χ. Ανάμεσα στους Χετταίους και τους Αχαιούς της Millawanda -όνομα με το οποίο εμφανίζεται η Μίλητος στα χεττικά κειμενά- αναμετρήσεις πολιτικές και στρατιωτικές οδηγούν στην τελική απώλεια της Μίλητου και του οικολήπτωτο της έλεγχο από τους Χετταίους τον 13ο αι. π.Χ., όπως προβληματίζεται στην Ελλάδα αναγκάσαν τους Μυκηναίους να υποχρέονται από τις διαμάχες στις αποικίες. Την επιδραση των Χετταίων στους Μυκηναίους φανερώνουν -εκτός από τα θρησκευτικά και μυθολογικά στοιχεία- η κυκλαίωση τοιχοδομία, και γενικότερα οι οικοδομικές τεχνικές, οι συχρώσεις και οι συρίγγες που ανοίγονται μέσα στο πάχος του τείχους -όπως στη βόρεια επέκταση των τειχών της κάτω ακρόπολης της Τίρυνθας-, τοποθετώντας χρονολογικά τις μεταξύ τους ανταλλαγές ήδη στη 2η χιλιετία π.Χ. (W.-D. Niemeier, «Hattusa und Ahhijawa im Konflikt um Millawanda/Milet», στον κατάλογο της έκθεσης, σ. 294-299).

Οι έρευνες για τους Χετταίους έφεραν στο φως και στοιχεία για τις επαφές τους με την Τροία, που εντάθηκε, όπως φαίνεται, στη σφάρα επιρροής τους. Αναφέρεται γύρω στο 1400 π.Χ. στη χεττικές πινακίδες ως (Wilioss ή Wilusa (Ιλιον) και Truwisa (Τροιά), και, σύμφωνα με τα πρόσφατα επιστημονικά συμπεράσματα, ταυτίζεται με την Τρώδα των Αλιγάνων. Υστερά από μια περίοδο ειρηνικής συντηρήσεως προσαρτήθηκε στο χεττικό βασιλείου, όταν ο Alaksandu, βασιλιάς της Wilusa, εμφανίζεται σε έγγραφα ως υποτελής του χετταίου βασιλιά Muwattalli III, το 1300 π.Χ. Το νέο αυτό έρμηντο στοιχείο επιτρέπει τη θεματική σύνδεση των δύο εκθέσεων, για τους Χετταίους και το μιθό της Τροίας, σύνδεση που πραγματοποιείται και λειτουργικά, με την επικοινωνία των δύο εθνεσιακών χώρων.

Τόσο η Hattusa όσο και η Τροία έχουν ανακτηρυχθεί μνημεία της Παγκόσμιας Πολιτισμικής Κληρονομιάς από την UNESCO, ενώ πρόσφατα, το 2001, το αρχείο πινακίδων της Hattusa συμπεριλήφθηκε στον κατάλογο της UNESCO «Memory of the World». Η τουρκική αρχαιολογική υπηρεσία, εξάλλου, αναγνωρίζοντας τόσο τη σημασία των πολιτισμών της Ανατολίας για την κατανόηση της εποχής του Χαλκού στην Ευρώπη, όσο και τη «διπλωματία» διαστάση της κληρονομιάς αυτής, έχει μεταξύ άλλων δρομολογήσει σχέδιο για τη δημιουργία εθνικού αρχαιολογικού πάρκου στην περιοχή της Βόρειας Καππαδοκίας (Bogazköy-Alacaḥöyük

Θραύσμα χειλίου σμύγειου με το οροφώμα πύργου της χεττικής αυτοκρατορικής περιόδου Bogazköy-Hattusa. Μουσείο Ανατολικών Πολιτισμών, Αγκυρα.

Το ομώνιμα του Δούρειου "ίππου μπροστά στην είσοδο της Kunsthalle στη Βόννη.

Tarihi Milli Parkı) («Die Hethiter und ihr Reich, das Volk der 1000 Götter»), έως τις 9.6.2002).

Μια διαφορετική εμπειρία προσφέρει η τρίτη έκθεση, η έκθεση για το μύθο της Τροίας, για την οποία το ομώνιμα του Δούρειου "ίππου στην είσοδο της Kunsthalle προϊδεάζει τον επισκέπτη. Παρουσιάζει σε δυο κύριες ενότητες αφενός το μύθο της Τροίας, την απήχηση και την ερμηνεία του από τους μεταγενέστερους, και αφετέρου την αναζήτηση της Τροίας, από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, συμπεριλαμβανομένων και στοιχείων από τις σύγχρονες έρευνες στην αρχαία Τρωαδόρα. Αφετρία της αφήγησης αποτελούν τα γεγονότα που περιγράφονται στα ομηρικά άπτη και οι πληροφορίες για τη ωρή και το έργο του Ομηρού. Στους επόμενους σταθμούς ο επισκέπτης έχει την δικαιοτάτη να απολαύσει ένα πανόραμα εικονογράφησης επεισοδίων του τρωακού μύθου, όπως ερμηνεύθηκε σε διαφορετικές εποχές και πολιτισμικές ενότητες: κατά την ελληνική παράδοση, πάνω σε διαφορετικού τύπου αγγεία της αρχαϊκής και της κλασικής εποχής, σε ανάγλυφα (αντίγραφο της Tabula Iliaca, Μουσεία Καπιτωλίου της Ρώμης) και νομίσματα της ελληνιστικής και της ρωμαϊκής εποχής, σε μεσαιωνικά χειρόγραφα, σε σχέδια και πίνακες από την Αναγέννηση μέχρι τον 19ο αιώνα, καθώς και σε σύγχρονα εικαστικά έργα. Ιδιαίτερο τμήμα αποτελεί η αναπράσταση του μύθου στο θέατρο, από την αρχαία τραγωδία μέχρι τους δραματουργούς του 20ού αι., και ακόμη στον κινηματογράφο, τη μουσική και τις εφαρμοσμένες τέχνες.

Η αναζήτηση της Τροίας στο λόφο του Hisarlik περιλαμβάνει τα ταξίδια των Άγγλων Dilettanti του 18ου αι., τις ανασκαφές του Heinrich Schliemann από το 1871 και την ανακάλυψη του λεγόμενου «Θησαυρού του Πριάμου» το 1873, τις ανασκαφές του Dörpfeld, μετά το θάνατο του Schliemann το 1894, και στη συνέχεια του Bleger (Πανεπιστήμιο του Cincinnati, ΗΠΑ) από το 1932. Παραλήγων, αναλύονται οι αρχαιολογικές μέθοδοι, παλαιότερες και σύγχρονες, που χρησιμεύουν στην εξερεύνηση και κατανόηση του τρωικού τοπίου. Στα τελευταία τμήματα της έκθεσης παρουσιάζονται οι σύγχρονες ανασκαφές στην Τροία, που ξεκίνησαν το 1988, υπό τη διεύθυνση του καθηγητή Manfred Korfmann του Panεπιστημίου του Tübingen (προϊστορική εποχή), σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο του Cincinnati (ελληνική, ρωμαϊκή και βυζαντινή εποχή). Οι έρευνες εκτείνονται σε όλες τις φάσεις κατοικησης, από την πρώτη φάση -που υπολογίζεται γύρω στα 2920-2350 π.Χ. (Τροία I), την περίοδο της πρώτης άνθησης -2550-2100 π.Χ. (Τροία II-III)-, τη σύγχρονη με τη μυκηναϊκή φάση (1700-1200/1150 π.Χ.) και τη χεττιπική παρουσία -1570-1200 π.Χ. (Τροία VI-VIIa)-, και ακόμη την ελληνορωμαϊκή και

βυζαντινή εποχή -700 π.Χ.-85 π.Χ. και 85 π.Χ.-500 μ.Χ. (Τροία VIII-IX)-, μέχρι το 14ο αι.: συνολικά δέκα πόλεις, 49 οικιστικά στρώματα και πάνω από 140 φάσεις ανοικοδόμησης στο λόφο του Hisarlik. Τα ευρήματα των ανασκαφών παρουσιάζονται κατά χρονολογική φάση και πλαισιώνονται από αρχετεκνικά μοντέλα, όπως το μέγαρο της Τροίας IIA, τη μακέτα της οχυρωμένης ακρόπολης (Τροία VI, 1700-1300 π.Χ.) και το μοντέλο ανασύστασης όλης της πόλης στην ομηρική εποχή (Τροία VII), η οποία, σύμφωνα με τις υποθέσεις του Manfred Korfmann, ήταν μια σημαντική μητρόπολη, που απλώνονταν σε μεγάλη έκταση (στο μοντέλο σημειώνονται της οικιστικά δεδομένων που δεν έχουν ακόμη ανασκαφικά αποδειχθεῖ).

Ο επισκέπτης φεύγει ρογτεμένος από την παρουσίαση, τυλιγμένος στα πέπλα του μύθου. Η Τροία ήταν ιδέα ή πραγματικότητα: Ήταν τελικά η Τροία μια μητρόπολη με ανθηρή οικονομία, λόγω της στρατηγικής θέσης και των λιμανίων της, ή ένα ασήμαντο χωρίο; Σύμφωνα με το διευθύντη των ανασκαφών -που τημήθηκε πρόσφατα στο Βερόλινο με το βραβείο Reuter- και την επιστημονική του ομάδα, η Τροία ήταν μια πραγματικότητα. Είχε ανθηρή οικονομία, ανέπτυξε χάρη στη λαματία της εμπορικές σχέσεις με περιοχές της Μαύρης Θάλασσας, διατηρούσε σχέσεις με τους Μυκηναίους και τους Χετταίους, αλλά και άλλους λαούς της Ανατολίας και της Μεσογείου, μέχρι το 1300 π.Χ., όταν, μετά τον καταστροφικό σεισμό, έπεσε σε παρακμή. Ο Όμηρος πιθανότατα γνώριζε το τοπίο της Τρωαδόρας, και η ίδιας αποτελεί μια απεικόνιση της, όπως και των αναμετρήσεων ανάμεσα στους Αχαιούς και τους λαούς της Ανατολίας στις μικρασιατικές ακτές. Πρόκειται λοιπόν για ένα πραγματικό ιστορικό πλαίσιο, που χρησιμοποίησε ο Όμηρος στη σύνθεση του έπου του (Projekt Troia, www.uni-tuebingen.de/troia). Αυτές οι προτάσεις του Manfred Korfmann αποτελούν την αφετηρία της έντονης διαμάχης που εξελίσσεται στους κόλπους της γερμανικής αρχαιολογίας. Ο «νέος πάλεμος της Τροίας» διαδραματίζεται στα γερμανικά μέσα ενημέρωσης και φέρνει αντιμετώπους το διεύθυντη των ανασκαφών, καθηγητή προϊστορικής αρχαιολογίας Manfred Korfmann, και τον ιστορικό καθηγητή Frank Kolb και άλλους που πιστεύουν ότι το μέχρι τώρα ευρήματα δεν μπορούν να υποστηρίξουν μια τέτοια θέση (www.archaeologie-on-line.de/magazin/at/actual/troia.php: περιλαμβάνει τα κυριότερα διδάσκομενα στον Τύπου). Στο Πανεπιστήμιο του Tübingen, όπου και οι δυο καθηγητές διδάσκουν, διοργανώθηκε πρόσφατα ειδικό συνέδριο, με συμμετοχή προϊστορικών και κλασικών αρχαιολόγων, ιστορικών και ειδικών από το χώρο της ομηρικής αρχαιολογίας και των αρχαίων ανατολικών πολιτισμών, επαναφέροντας τη συζήτηση στον ακαδημαϊκό χώρο, με σκοπό τη διεύθυνση των επιστημονικών διένεξεων (15 και 16 Φεβρουαρίου 2002). Περιμένοντας λοιπόν την ολοκλήρωση της έρευνας, που θα επιτρέψει τη διάψευση των υποθέσεων, αξίζει να σημειωθεί η μεγάλη απήχηση της έκθεσης στο κοινό. Ήδη 500.000 επισκέπτες είδαν την έκθεση στους προηγούμενους σταθμούς της περιοδείας της, τη Στουτγάρδη και το Braunschweig, ενώ λόγω μεγάλων ενδιαφέροντος του κοινού, παρατάθηκε η διάρκεια της έκθεσης στη Βόνη («Troia, Traum und Wirklichkeit», έως την 1.4.2002).

Άρτια παρουσίαση, χρονολογικοί πίνακες, χάρτες, φωτογραφίες, πόλοι πληροφόρησης για το θέμα σε κάθε έκθεση αλλά και πολυελαφριδούς κατάλογους επιτρέπουν στον επισκέπτη να επιλογέσται στο βαθμό που επιθυμεί την εμπειρία της επίσκεψής. Οι έκθεσεις πλαισιώνονται από ποικίλες εκδηλώσεις, όπως διαλέξεις, προβολές, συζητήσεις με ειδικούς προσκεκλημένους, δινόντας συγχρόνως την ευκαρία στην πατέλια πρωτεύουσα της Γερμανίας να εξισπούσει την υποδομή και την εμπειρία της για την πλήρεστη προβολή της νέας της ταυτότητας ως πόλης συνεδρίων και πολιτισμικών εκδηλώσεων.

Κατερίνα Χαρατζοπούλου